

Про ударні інструменти

Із книги «Orhestral Percusion Technique»

Малий барабан

Робоча позиція інструмента

Професійний виконавець, як правило, розміщує малий барабан на рівні свого стегна, незалежно від того, грає він стоячи чи сидячи. Ця позиція дозволяє паличкам вільно «падати» на барабан.

Палички для малого барабана виготовляються з різних порід дерева. Палички з дерева гікорі (hickory – різновид північноамериканського горіха) – найміцніші найдоступіші за ціною та універсальні. Коли обираєте палички, важливо звернути увагу не тільки на їхню довжину та вагу, але й також і на те, наскільки однорідний звук видобувають обидві палички, якщо ними вдарити по будь-якому предмету, – наприклад по столі. Щоб випробувати «рівність» палички, потрібно прокотити її по рівній поверхні. Якщо наконечник палички показує то вгору, то вниз – паличка крива, а саме це завдасть Вам багато клопоту.

Тремоло (the roll) – термін, що позначає протяжне звучання, яке складається зі швидко повторюваних подвійних ударів, яке називають Dad-dy-Mam-my (Та-то-Ма-ма), вільних від точної ритмічності. Враження протяжного звучання залежить від наростання швидкості ударів до бажаного, так званого закритого тремоло (closing the roll).

Тремоло (дріб) одинарними ударами (single beat roll або single stroke roll) досягається подібним чином, але при повторенні одинарних ударів.

Короткі дробі подвійними ударами із кінцевим коротким ударом можуть бути використані в оркестрі, наприклад, 5-ударна дріб.

При швидкості 144 удари в хвилину короткий 5-ударний дріб буде відповідати уривку з увертюри П.Чайковського до «Пікової дами».

7-ударний дріб ефектно звучить в «Шехерезаді» Римського-Корсакова.

Постійно йдуть суперечки відносно легато в дробах, – але мова не йде про легато, що зазначене на письмі (на нотному стані), якого в будь-якому разі потрібно дотримуватися, однак можна поєднувати деякі дробі, що не зазначені на письмі як поєднані.

Якщо дріб, що легується закінчується восьмою, то зазвичай це означає, що вкінці на цій восьмій потрібно зробити легкий акцент.

У тому випадку, коли немає натяку на легато, потрібно довести дріб до кінця такту, зробивши ледь помітний інтервал між тактами.

Великий барабан

Розміри барабана

Висота звуку має бути невизначеною, а сам звук – глибоким, тому діаметр інструмента має бути не менше 28 дюймів. Важлива партія зустрічається в «Реквіємі» Верді, де зазвичай використовується найбільший з існуючих барабанів.

Колотівки

Виконавцю потрібні дві великі м'які колотушки, покриті нитками з овечої шерсті, пара великих м'яких паличок для литаври та пара тяжких жорстких колотівок.

Удари та заглушка

По мембрані (пластикрві) великого барабана б'ють десь посередині між центром та ободом. Там, де потрібно виконати низку послідовних коротких нот, особливо на ритмічних пасажах, інструмент потрібно вдаряти в центр мембрани або близько до центру, щоб звести відзвук до мінімуму.

Колотушку тримають у правій руці, в той час як ліва допомагає регулювати тривалість звучання, затримуючи вібрацію там, де це необхідно. Пальці правої руки також приймають участь у цій важливій справі.

Тремоло виконується двома колотівками за допомогою дробу одинарними ударами.

Барабан з тарілкою

Якщо музикант грає одночасно на великому барабані, а також на прикріпленій до нього тарілці (наприклад, в духовому оркестрі), то правою рукою він б'є колотівкою по барабані, а лівою – по тарілці, що прикріплена до корпусу барабана зверху. Коли грають короткі звуки, то найкраще за все, якщо верхня тарілка по діаметру буде трохи менша ніж нижня. Потрібно зазначити, що верхня тарілка повинна бути дуже хорошої якості, так як дуже часто її використовують як «вільну» тарілку, а також б'ють по ній паличкою від великого барабана.

Тарілки

Пара тарілок від 15 до 17 дюймів підходить для більшості випадків, а от тарілки ще меншого чи більшого діаметру потрібні лише в певних ситуаціях.

Ремені для тарілок повинні бути з міцної, але м'якої шкіри (не менше 1 дюйма шириною), а від рук тарілки потрібно ізолювати за допомогою повстяної або шкіряної подушки.

Удари

Тарілки б'ють одна об одну, або ж рухами зверху вниз – ковзаючи, або зустрічними рухами. Дзвінкий та точний звук виходить тоді, коли одночасно при швидкому ударі – ковзаючи, дотикаються як можна більше точок на поверхні тарілок. Короткі звуки виходять, якщо в потрібний момент наблизити тарілки до одягу, тим самим відразу ж призупинити вібрацію.

Якщо в музичному творі є послідовність швидких коротких звуків, радимо тримати одну тарілку як можна ближче до одягу, тим самим зменшуючи кількість рухів, необхідних для приглушення звуку. Там, де потребується короткий металічний звук, можна вдарити однією тарілкою об другу та міцно тримати. Іноді виконавцеві доводиться «терти» тарілки одна об одну для того, щоб отримати тривалий металічний звук.

Там-там

Розміри

Цей інструмент повинен бути достатньо великим, щоб видобувати низький звук невизначеної висоти, незалежно від того, б'ють по ньому слабо чи ні. В таких шедеврах як «Патетична симфонія» П.Чайковського краще використовувати велику тарілку (якщо немає там-тама), ніж маленький гонг.

Трикутник

Кріплення для трикутника

Серед різноманітних методів кріплення трикутника більшість професіоналів надають перевагу тримачеві, що зроблений із затискача для паперу. Цей простий тримач має декілька переваг: якщо петля (волосінь для рибацької вудки) в цьому затискачі мінімальних розмірів, то інструмент не буде повертатися при повторних ударах. До того ж інструмент можна тримати, або ж прикріпити до пульта для нот. Ця остання позиція може згодитися, якщо музикант зайнятий іншим інструментом.

Звук

Найкращий звук утворюється від удару – по зовнішній стороні поблизу верхнього кута, хоча часом краще використовувати нижню частину трикутника.

Тремоло утворюється так: металічна паличка (стальний стержень розміром з 6-дюймовий цвях) поміщають всередину трикутника та швидко вдаряють нею по внутрішнім сторонам трикутника. Тихе тремоло виходить найкраще всередині верхнього кута. Для того щоб вийшло крещендо, паличку потрібно опускати вниз.

Прийоми

Якщо по трикутнику потрібно вдарити паличкою для малого барабана, композитори спеціально помічають це. В першому варіанті «Фасадів» Уолтом отримав цікавий звук «дзвіночків», вдаряючи по підвісній тарілці кінчиком трикутника.

Бубон

Пристрій

Діаметр оркестрового бубна має бути 10 дюймів, бо великий інструмент – незручний. У крайньому випадку, 12 пар бубонців.

Гра

Бубон б'ють пальцями, суглобами, долонями або ж об коліно, залежно від бажаного звуку.

Тремоло виходить, якщо бубон трусити легкими поворотами кисті. Тремоло великого пальця – цікава особливість бубна. Позначається словами *with the thumb* (великим пальцем), хоча допустимо використовувати великий палець і там, де немає на це вказівок. Цей прийом виходить від коливання дзвіночків при терті пальця об мембрану. Подушечку великого пальця спочатку звожують язиком або ж мокрою губкою та злегка потирають об вказівний палець для передачі «клейкості» (або ж каніфолять мембрану ближче до краю), а потім великим пальцем труть по краю мембрани з легким натиском.

Прийоми

Швидкі послідовні рухи можна виконувати двома руками, або ж між рукою та коліном. Бубон має рухатися вниз та вдарятися об коліно, потім – вгору, вдаряючись об руку.

Якщо на інструменті грають двома руками, то його кладуть на коліно або ж на спеціальну підставку (підкладку) мембраною вниз та вдаряють по обручу бубна кінчиками пальців або, коли потрібно, барабанними паличками. Можна використовувати два бубни – по одному в кожній руці, вдаряючи ними об коліно. Це потрібно при швидких пасажах, фортісімо.

Догляд за інструментом

Необхідно слідкувати за гвинтиками, на яких закріплені тарілочки, так як від постійного активного використання вони можуть розхитатися. Слабка мембрана (шкіряна, прибита до обруча цвяхами) натягнеться пружніше, якщо її намочити вологою ганчіркою та дати їй повільно висохнути.

Кастаньети

Дуже рідко коли оркестрант може досягти тієї високої майстерності, котрим володіє іспанський музикант, тому що неможливо в умовах оркестру прикріпити кастаньети до великого пальця, дотримуючись традиції. Кастаньети з ручкою, однак, сповна підходять для оркестрової гри.

Техніка

Кастаньети тримають трьома способами: вгору, прямо і вниз, при чому остання позиція краще за все підходить для тихої гри. Із різноманітних способів виконання ритмічних фігур кращий спосіб тримати інструмент горизонтально менш активною рукою, злегка надавлюючи вказівним пальцем на верхню раковину. Нижню раковину легко вдаряють кінчиком пальців іншої руки, від чого кастаньети виграють на іспанську манеру. Другий спосіб: раковини кастаньет залишаються відкритими за допомогою великого та вказівних пальців, а іншою рукою тими ж пальцями натискають.

Корисно використовувати дві пари кастаньетів, але ці пари мають добре відповідати одна одній. В тихих пасажах раковини натискають вказівними пальцями так, щоб лускали тільки нижні раковини і виходив легкий чіткий звук.

Литаври

Оркестрові труднощі

Литаврові партії, що написані великими майстрами минулого, можуть здатися менш складними порівняно з сучасними творами, для яких характерні заплутані настройки та складна форма. Але, якщо ж, в якийсь із моментів може здатися, що давні твори – це «ласий шматочок», то вже якийсь «шматочок» із 9 симфонії Бетховена точно розвіє ілюзії!

Знак тремоло означає дріб, також тремоло позначається як тридцять другі ноти, на даний момент – це дуже розповсюджений метод для позначення тремоло. Тридцять другі легко прослуховуються, якщо виконувати їх твердими паличками, як в часи Бетховена. Уривок потрібно починати правою рукою, щоб замінити її іншою в кінці такту (литаври розташовані зліва направо – від великої до малої).

Скерцо достатньо добре відоме, щоб його коментувати, але можна нагадати читачеві про манеру, в якій Бетховен використовував дві литаври, що б'ють одразу в 4 частини, а також про настройку литавр в опері «Фіделіо» на зменшену квінту (Ля та Мі-б).

Більшість сучасних композиторів включають в партитури своїх творів перестройки та ґліссандо, як, наприклад, у Бартока в «Концерті для оркестру» та в «Сонаті для двох фортепіано та ударних».